

**Schoolondersteuningsprofielen
Plein013
2016**

Basisschool Pendula

Rapport audit

School-Ondersteuningsprofiel IVO

Naam onderwijsvoorziening: basisschool Pendula

Datum bezoek: 19 november 2015

In opdracht van: Plein013

Rapporteur: Paulien Muller

Sardes, Utrecht

December 2015

Inleiding

Uw school¹ biedt ondersteuning aan leerlingen die speciale onderwijsbehoeften hebben. Wanneer uw school tegen haar grenzen aanloopt, is er de mogelijkheid om de leerling en zijn of haar ouders² te verwijzen naar een andere school, bijvoorbeeld een school voor speciaal (basis)onderwijs.

Scholen verschillen in de ondersteuning die zij (kunnen) bieden. Uit verwijsgedrag van scholen bijvoorbeeld blijkt dit heel duidelijk: een leerling waarbij de ene school tegen de grenzen van haar ondersteuning aanloopt, kan op een andere school zonder al te veel inspanning passend onderwijs krijgen. Soms is de reden makkelijk aanwijsbaar: een school in een gebouw met veel trappen en weinig ruimte is niet zomaar passend voor een leerling in een rolstoel. Maar meestal is het lastiger om aan te geven wanneer een leerling niet, en wanneer wel, op de school terecht kan.

Zowel voor de school zelf, als voor ouders en voor de bovenschoolse organisatie die het bovenschoolse netwerk van ondersteuningsvoorzieningen inricht (schoolbestuur, samenwerkingsverband po Plein013, regionaal netwerk Passend Onderwijs), is het van belang te weten waar de school staat voor wat betreft de ondersteuning en wat mogelijkheden zijn om de ondersteuning te versterken en eventueel uit te breiden.

Uw school maakt onderdeel uit van samenwerkingsverband Plein013. Van alle scholen van dit samenwerkingsverband is in najaar 2013 het ondersteuningsprofiel in kaart gebracht. We brengen de profielen nu, in 2015, opnieuw in kaart, op een vergelijkbare manier als in 2013. De inhoud van de rapportage is iets uitgebreid, en wat anders geordend dan de rapportage in 2013. Wij hopen hiermee de informatie nog beter leesbaar aan te bieden, zonder de vergelijkbaarheid met 2013 te verliezen.

Om het schoolprofiel in kaart te brengen verzamelden wij informatie op vijf domeinen:

1. de *diversiteit* van de leerlingenpopulatie van de school
2. de *ruimte voor verschillen* tussen leerlingen, die de manier van onderwijs geven op de school biedt
3. de beschikbaarheid van *extra voorzieningen* bij de school op de volgende vijf 'velden':
  - a. extra handen / omvang van de klassen
  - b. speciale onderwijsmaterialen
  - c. mogelijkheden van de ruimtelijke omgeving
  - d. expertise (teamexpertise en individuele expertise van leerkrachten/medewerkers)
  - e. samenwerking met (zorg)instanties buiten het onderwijs
4. de *borging* van de extra ondersteuning voor leerlingen in de organisatie van het onderwijs
5. de intensiteit en omvang van de *samenwerking* met anderen binnen het samenwerkingsverband Plein013, en in het bredere onderwijsveld

In termen van vraag en aanbod zou het eerste domein, de leerlingenpopulatie, gekarakteriseerd kunnen worden als de vraag. Aan die vraag komt de school tegemoet met haar aanbod, gekarakteriseerd op de domeinen 2 t/m 5.

Binnen het aanbod van de school heeft het tweede domein een andere status dan de domeinen 3, 4 en 5. De ruimte die de manier van onderwijsgeven biedt voor de verschillende onderwijsbehoeften (domein 2) vormt de basis van de mogelijkheden die de school kan bieden. Bijvoorbeeld inzet van extra voorzieningen (domein 3) heeft minder zin wanneer de school in haar manier van lesgeven heel beperkt om kan gaan met verschillen. Omdat het tweede domein een belangrijk aspect van het profiel is nemen we een korte toelichting op (zie kader).

---

¹ Waar in dit rapport korthedshalve staat 'school', wordt steeds bedoeld 'school of arrangement', waarbij een arrangement kan zijn een s(b)o, een talentklas of een andere vorm van door het swv georganiseerde ondersteuning.

² Waar in dit rapport korthedshalve staat 'ouders' wordt steeds bedoeld 'ouders of verzorgers'.

Toelichting op de ruimte voor verschillen in de manier van onderwijs bieden

De ruimte die onderwijs biedt aan verschillen tussen leerlingen wordt in belangrijke mate bepaald door het onderwijsconcept van de school. Meer specifiek: door de mate waarin de lesstof dan wel de individuele onderwijsbehoefte van de leerling uitgangspunt van het lesprogramma is. Dit kan worden gezien als een dimensie die loopt van methode-gestuurd naar leerling-gestuurd.

Aan het ene uiterste van die dimensie staan de scholen die bijna de volledige lestijd de methode als leidraad hanteren. Leerlingen die onvoldoende uit de weg kunnen met de standaardmethode krijgen herhalingsstof, extra instructie of verdiepingsstof – zoals die binnen de methode is gegeven. Het gemiddelde niveau en tempo van de standaardmethode is maatgevend. Scholen die dit concept welbewust hanteren zijn vaak van opvatting dat 'een leerling bij de groep houden' betekent dat de leerkracht zijn of haar uiterste best doet om de zwakkere leerling voor wat betreft zijn of haar prestaties zoveel mogelijk bij de gemiddelde groep aan te laten haken.

Het andere uiteinde van de dimensie wordt bezet door scholen die hun onderwijsconcept afstemmen op de leerlingen die op dat moment de klas vormen. De start ligt bij de individuele onderwijsbehoeften van leerlingen met hun individuele ontwikkelings- en leerlijnen. Het overzicht van die lijnen in de groep geeft mogelijkheid tot het bundelen van de leerlijnen waar deze (bijna) samenvallen. De instructieplanning wordt afgestemd op deze gebundelde leerlijnen. De werkvormen in de groep zijn vaak heterogeen, waardoor 'een leerling bij de groep houden' hier een gelijke betekenis heeft voor elke leerling. Bij een dergelijk concept worden veelal ook standaardmethoden en methode-gebonden toetsen gebruikt, maar dan als middel zonder dat zij direct het didactisch en pedagogisch handelen sturen.

Alle scholen hebben te maken met verschillen tussen kinderen. Relevant voor Passend Onderwijs zijn verschillen tussen leerlingen op het gebied van:

- leercompetenties
- leerstijlen
- gedragscompetenties
- gedragsstijlen
- culturele achtergronden
- gezinsachtergronden

Van een extra vergroting van de range van onderwijsbehoeften in een klas is sprake bij combinatieklassen.

Leerkrachten op scholen die vooral methode-gestuurd werken, rekken naarmate er meer verschillende kinderen in hun klas zitten, de mogelijkheden van hun onderwijsaanbod steeds verder op.

Manieren om binnen het methode-gestuurde concept onderwijs te bieden aan leerlingen met verschillende onderwijsbehoeften zijn o.a.:

- het groeperen van handelingsplannen;
- het werken in niveaugroepen;
- zelfstandig werken;
- vergroting van de expertise van de leerkracht;
- incidentele toepassing van vormen van leren in heterogene groepen;
- de keuze van methodes die heel veel ruimte bieden voor gedifferentieerd werken.

Omdat het uitgangspunt van de les bepaald is door de centrale aanpak van de methode, betekent elke nieuwe onderwijsbehoefte een extra aanpassing bij die aanpak. Wanneer veel aanpassingen nodig zijn, beleeft de leerkracht dit vaak als een stapeling van taken, en daarmee als een toenemende belasting. Soms uit zich dit door de behoefte van de leerkracht aan steeds meer orde en rust in de klas, om de controle te kunnen houden over alle verschillende activiteiten die gelijktijdig plaatsvinden. Met het toenemen van de organisatorische belasting van de leerkracht, blijft er minder tijd en energie over voor het ter plekke inspelen op specifieke behoeften van leerlingen op het moment dat die zich aandienen.

Het methode-gestuurde onderwijsconcept is begrensd in haar capaciteit om kinderen met andere onderwijsbehoeften op te nemen.

De informatie voor dit school-ondersteuningsprofiel is verzameld door middel van

- een beperkt documentatie-onderzoek (organisatie en kengetallen school)
- een interview met sleutelfiguren uit de school (minimaal de directeur, een intern begeleider, een leerkracht en een ouder) - aanwezig waren: Jan-Piet Kruijs (directeur), Jennifer Friskus (ib'er), Lieke Kerremans (ouder), Marloes Cuelenaere (leerkracht groep 8)
- observaties bij enkele lessen: groep 6-7-8, groep 3, groep 5, groep 1-2
- een teamgesprek - aanwezig waren: alle leerkrachten werkzaam op de dag dat de audit plaatsvond

Het interview en de observaties richtten zich vooral op *de stand van zaken*, op hoe in de praktijk van nu de lessen gegeven worden, en wat de mogelijkheden zijn voor leerlingen die een ongewone ondersteuningsbehoefte hebben.

Het teamgesprek is gevoerd aan de hand van een aantal stellingen en uitspraken. De focus van het gesprek ligt bij de *opvattingen en ambities* van de gespreksdeelnemers als het gaat om het bieden van onderwijs aan leerlingen met een verschillende onderwijsbehoefte.

Het beeld van de stand van zaken (interview en observaties) en de opvattingen en ambities (teamgesprek) vullen elkaar aan.

De profielsamenvatting die hierna volgt geeft een overzicht over alle opbrengsten, samengevat door de rapporteur in een weging ten opzichte van andere scholen van dezelfde schoolsoort. Waar mogelijk is de vergelijking gemaakt met het gemiddelde van de Nederlandse scholen zoals die uit statistisch overzicht en onderzoek bekend is. In aanvulling daarop profileren wij de school op basis van onze ervaring met audits op honderden scholen. Vanuit het streven om de betrouwbaarheid van de profilering zo hoog mogelijk te stellen, is de profilering bovendien getoetst aan onderling afstemming tussen de auditoren die de scholen van Plein013 bezochten.

Na de profielsamenvatting staat in de *bijlage: opbrengsten interview* de belangrijkste informatie zoals die is aangereikt door de geïnterviewden, aangevuld met informatie uit het dataformulier.

Beide onderdelen, de *profielsamenvatting* en de *opbrengsten interview*, volgen de indeling in de vijf domeinen, zodat u de informatie eenvoudig aan elkaar kunt koppelen.

Wij wijzen er op dat de informatieverzameling veelzijdig en uitgebreid is geweest, maar niet alle informatie van alle leerkrachten betrof, en bovendien beperkt is door het karakter van een momentopname.

De auditor dankt de school voor de gastvrije ontvangst.

Profielsamenvatting: positie van de school, grenzen en groeimogelijkheden

Basisschool Pendula is een school met 255 leerlingen in een nieuw, licht en met zorg ingericht schoolgebouw. Samen met het naastgelegen kinderdagverblijf, de in pandige BSO (beide Kinderstad) en het consultatiebureau wordt het integrale kindcentrum Pendula gevormd. De school is groeiende en de tendens is dat de school steeds meer hoogopgeleide ouders trekt. De school profileert zich met cultuuronderwijs: Cultuur met Kwaliteit (CMK). Vier keer per jaar wordt een cultuurweek aangeboden in samenwerking met de kinderopvang.

Het schoolgebouw van Pendula is rolstoeltoegankelijk en bestaat uit drie verdiepingen. De 4 groepen 1-2 zijn op de benedenverdieping gevestigd, de twee groepen 3, groep 4 en groep 5 zijn gelegen op de eerste verdieping, en de groepen 6-7 en 8 bevinden zich op de tweede verdieping. Bij de onderbouw wordt naast de klaslokalen gebruik gemaakt van een extra leegstaand lokaal en van de gang waar ook speelhoeken zijn gecreëerd. Bij de middenbouw is ook een leeg tussenlokaal beschikbaar - op de gang is beperkt ruimte vanwege de kapstokken. Bij de bovenbouw worden de twee groepen flexibel ingedeeld in twee lokalen en een naastgelegen open ruimte.

De school heeft het bieden van een heldere structuur en een goede sfeer hoog in het vaandel staan. Afgelopen jaar is het team geschoold in PBS en recent heeft dit traject uitgemond in de feestelijke presentatie van de Pendula-parapu, die symbool staat voor de gezamenlijke normen en waarden die de school wil uitdragen en een bijpassend schoollied.

Het onderwijs bij Pendula is voornamelijk methodisch van aanpak, met uitzondering van de onderbouw waar de ontwikkelingsdoelen het uitgangspunt van het aanbod vormen. De invoering van een nieuwe rekenmethode biedt meer mogelijkheden om te differentiëren naar niveau en om coöperatief te werken. Ook de nieuwe methode voor Wereldoriëntatie biedt meer mogelijkheden voor interactief leren. Dit jaar worden de bovenbouwgroepen 6-7 en 8 met rekenen gecombineerd en experimenteren de leerkrachten met jaargroepdoorbrekend lesgeven. Enerzijds kost dit energie, anderzijds levert het plezier op bij de leerkrachten en leerlingen.

Op het punt van zorg heeft Pendula in de afgelopen jaren een uitgebreide praktijk ontwikkeld van wekelijks intern overleg, regelmatig extern overleg en het intensief betrekken van ouders. Binnen de school volgen vier kinderen een eigen leerlijn en ontstaat steeds meer aandacht voor kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong. Gezien de huidige leerlingenpopulatie voelt de school de noodzaak om op dit punt meer expertise en aanbod te ontwikkelen.

Domein 1: Diversiteit van de leerlingenpopulatie

Domein 1. Kijkend naar de bevroagde aspecten van *de leerlingenpopulatie* is de populatie van de school ten opzichte van andere scholen in Nederland

- ☒ meer homogeen
- ☐ vergelijkbaar
- ☐ meer heterogeen

Domein 2: Ruimte voor verschillen

In het volgende schema wordt het onderwijsconcept van basisschool Pendula weergegeven in de relatie tussen de mate waarin de lesmethode sturend is en de mate waarin diversiteit van leerlingen opgevangen kan worden.

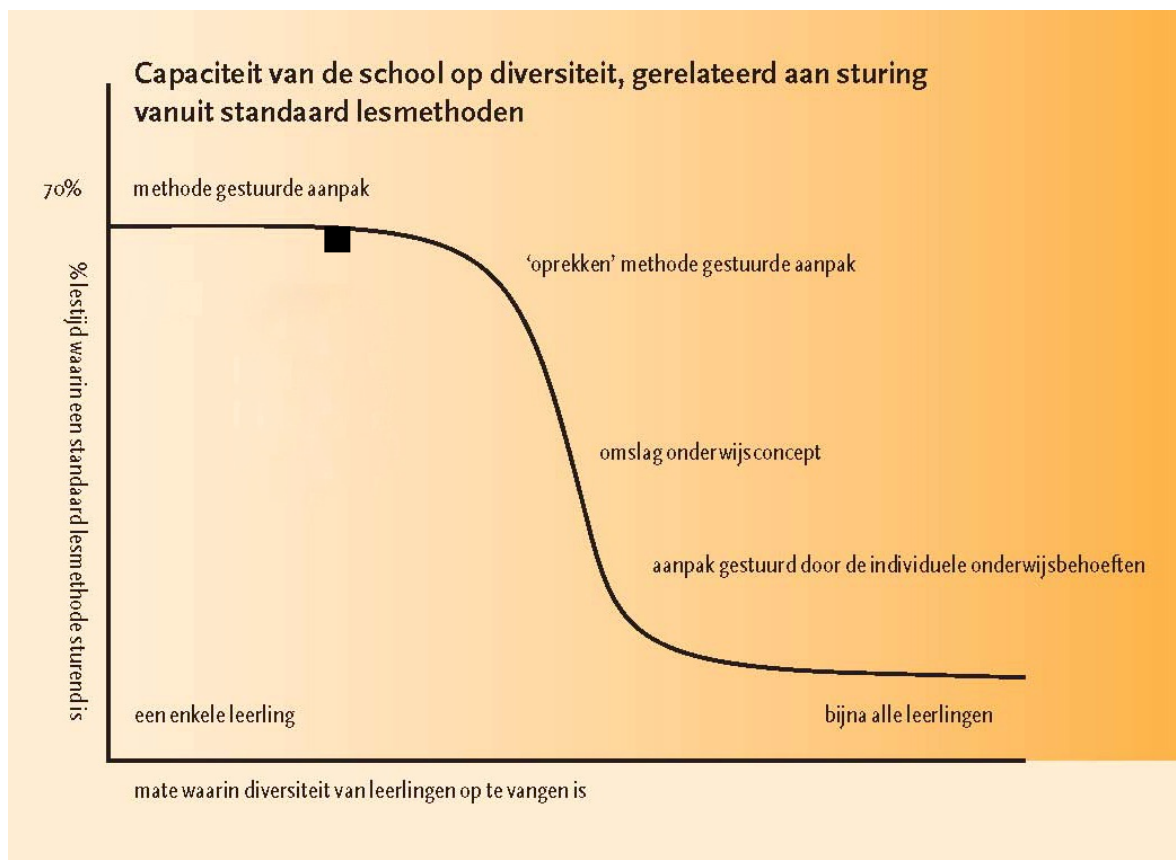
De gebogen lijn geeft van links naar rechts een mogelijk model van de ontwikkeling van een onderwijsconcept, startend bij het leerstofjaarklassensysteem met een strakke hantering van standaardmethoden. Via het oprekken van de methode-gestuurde aanpak toont het model een omslag in de aanpak naar het starten van de lesinhoud bij de individuele onderwijsbehoeften van de leerlingen in de klas.

Let wel: de richting van links naar rechts geeft alleen een wenselijke richting aan wanneer:

- De school meer ruimte wil bieden aan de bestaande diversiteit onder de leerlingen.
- De school meer leerlingen met speciale onderwijsbehoeften onderwijs wil kunnen bieden.
- De leerlingenpopulatie van de school steeds meer divers wordt.

Scholen bevinden zich ergens op de gebogen lijn.

Pendula bevindt zich op positie ■

Domein 2. De antwoorden op de vragen over de manier van onderwijzen en het *omgaan met verschillen* geven het beeld van een school die

---

- ☐ basisondersteuning biedt aan leerlingen (passend bij een netwerkschool)
- ☒ enige extra ruimte biedt voor verschillen tussen leerlingen (passend bij een netwerkschool plus)
- ☐ veel extra ruimte biedt voor verschillen tussen leerlingen (passend bij een smalle ondersteuningsschool)
  - ☐ mede door een duidelijke aanpak, gedragen door het volledige team (passend bij een brede ondersteuningsschool)

Domein 3: De vijf velden van voorzieningen

Domein 3. De school heeft meer dan de fundamentele *voorzieningen* voor wat betreft

---

- ☒ extra 'handen' in de klas
- ☐ onderwijsmaterialen
- ☐ de ruimtelijke omgeving
- ☐ specialistische expertise
- ☐ contacten met externe relaties

Deze beschikbaarheid van voorzieningen past bij een netwerkschool plus.

Domein 4: Borging

Domein 4. De borging in de organisatie van de extra ondersteuning voor leerlingen gebeurt

---

- ☐ op alle gevraagde aspecten overwegend planmatig (passend bij een smalle ondersteuningsschool, een brede ondersteuningsschool en een inclusieve school)
- ☒ op de meeste gevraagde aspecten planmatig, op enkele niet (passend bij een netwerkschool plus)
- ☐ op enkele gevraagde aspecten planmatig, op de meeste niet (passend bij een netwerkschool)
- ☐ op geen enkele van de gevraagde aspecten planmatig

Domein 5: Samenwerking binnen het onderwijs

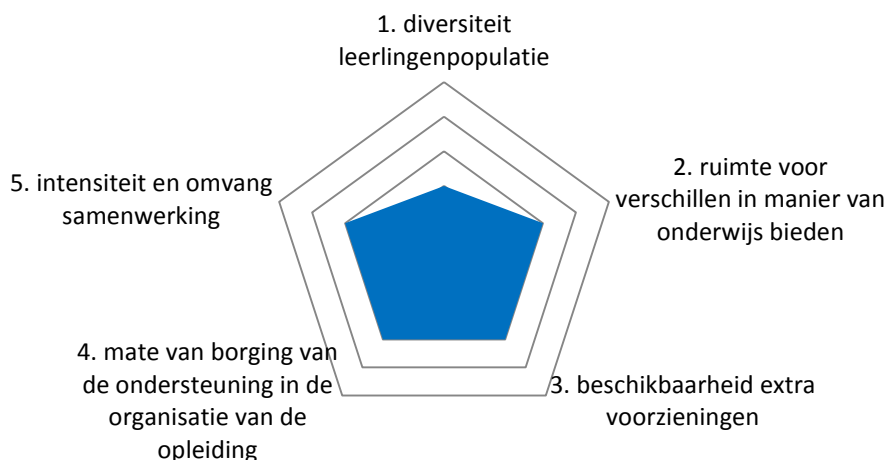
Domein 5. De samenwerking met onderwijspartners binnen en buiten Plein013 is

---

- ☐ intensief, in een stevig netwerk met veel partners (passend bij een brede ondersteuningsschool en een inclusieve school)
- ☐ intensief met enkele partners, beperkt met andere (passend bij een smalle ondersteuningsschool)
- ☒ matig intensief met enkele partners, beperkt met andere (passend bij een netwerkschool plus)
- ☐ beperkt (passend bij een netwerkschool)

Het ondersteuningsprofiel in één oogopslag

Over het geheel genomen is *basisschool Pendula* te karakteriseren als een **netwerkschool**.

Er zijn verbanden tussen de vijf onderdelen van het ondersteuningsprofiel. De diversiteit van de leerlingenpopulatie(1) zegt iets over de noodzaak van omgaan met verschillen (2). De effectiviteit van extra voorzieningen (3) hangt samen met het onderwijsconcept (2). Enzovoort.

Elk van de vijf onderdelen van het profiel is weergegeven op een vijfpuntschaal in een van de punten van bovenstaande vijfhoek: van beperkt (dicht bij het centrum van de vijfhoek) tot ruim (aan de buitenrand van de vijfhoek). Deze visualisatie is bedoeld als 'radar' voor opvallende kenmerken van het profiel; er is geen 'wenselijke' vorm.

Dit profiel geeft een beeld van de situatie op basis van documenten, het interview, de waarnemingen tijdens de observaties, en de informatie die bij het teamgesprek naar boven kwam.

Een korte toelichting, per domein, op de plaatsing in de grafiek vullen wij voor domein 2 tot en met 5 aan met een suggestie voor verdere ontwikkeling, voor *het geval dat* verdere ontwikkeling op dit domein wenselijk is. Dit laatste zeggen wij met nadruk, wij hebben geen opvatting over die wenselijkheid.

1. Over de diversiteit van de leerlingenpopulatie.
Hierbij kijken wij naar een combinatie van achtergrondkenmerken van leerlingen, en kenmerken van leren en gedrag.

Toelichting op de profilering:

Bij de leerlingenpopulatie van basisschool Pendula is sprake van een flinke diversiteit in opleidingsniveau van ouders, waarbij de tendens is dat het aandeel hoog opgeleide ouders in de onderbouw toeneemt. Met betrekking tot anderstaligheid en culturele diversiteit is sprake van een relatief homogene populatie van grotendeels autochtone, Nederlandstalige kinderen. Per groep zijn er zo'n 2 à 3 kinderen met een anderstalige achtergrond. Met betrekking tot het leerniveau is er gemiddeld in elke groep 1 kind bij wie vervolgonderzoek plaatsvindt vanwege afwijkende leerprestaties. Op het aspect van leerstijlen percipieert de school grote onderlinge verschillen tussen kinderen. Het aantal kinderen dat speciale behoeften heeft in het verwerken van informatie of in de omgang is minder dan 20 procent.

2. Over de ruimte voor verschillen binnen het onderwijsconcept.

Dit gaat over de manier van lesgeven in de groep. Belangrijk zijn onder meer de wijze waarop de les is ingericht, de diversiteit in het lesmateriaal, en de mate van dialoog of interactie tussen leerkracht en leerling, en tussen leerlingen onderling.

Toelichting op de profilering:

Het onderwijs bij Pendula is voornamelijk methodisch van aanpak, met uitzondering van de onderbouw waar de ontwikkelingsdoelen het uitgangspunt van het aanbod vormen. De invoering van een nieuwe rekenmethode (Rekenkracht in plaats van Pluspunt) biedt meer mogelijkheden om te differentiëren naar niveau en om coöperatief te werken. Ook de nieuwe methode voor Wereldoriëntatie biedt meer mogelijkheden voor interactief leren. De taalmethode voor groep 3 tot en met 8 leent zich minder goed om op deze wijze te werken; daar moeten leerkrachten veel zelf erbij zoeken om te kunnen differentiëren. Dit jaar worden de bovenbouwgroepen 6-7 en 8 met rekenen gecombineerd en experimenteren de leerkrachten met jaargroepdoorbrekend lesgeven.

In de groepen 3 tot en met 8 wordt gewerkt met groepsplannen voor rekenen, technisch lezen, spelling en deels ook begrijpend lezen. In de onderbouw wordt gewerkt met groepsoverzichten en groepsplannen voor rekenen en taal.

Er is een groot verschil tussen de werkwijze in groep 1-2, waar kinderen bij werkmomenten zelf kiezen wat ze gaan doen en met wie, en de grotendeels klassikale aanpak in groep 3. Dit is een punt waar momenteel op schoolniveau over nagedacht wordt: over de koppeling van groep 2 naar groep 3.

Op bijna alle groepen worden extra handen ingezet (onderwijsassistenten, LIO's, stagiaires) voor 16 uur of meer. Zij bieden vooral begeleiding bij kleine groepjes.

Leerkrachten bij De Pendula kijken steeds meer naar vaardigheidsgroei. Dat roept ook vragen op over hoe het rapport moet worden vormgegeven. Sommige leerkrachten schrijven op basis van de leerlijn een beoordeling in het rapport naast een cijfermatige beoordeling.

Op het punt van zorg heeft Pendula in de afgelopen jaren een uitgebreide praktijk ontwikkeld van wekelijks intern overleg, regelmatig extern overleg en het intensief betrekken van ouders. Binnen de school volgen vier kinderen een eigen leerlijn en ontstaat steeds meer aandacht voor kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong.

Op teamniveau is de toename van het aantal hoogbegaafde kinderen een punt van bespreking. Men is geïnteresseerd in de mogelijkheden om deze kinderen adequaat te signaleren, inclusief de kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong. De school maakt daarbij gebruik van de expertise van Plein013.

Vier keer per jaar vindt het project Cultuur met Kwaliteit plaats, waarbij bijvoorbeeld een koppeling wordt gemaakt met de Kinderboekenweek.

Als verdere ontwikkeling op dit domein wenselijk is:

- Het advies van de bij het interview aanwezige ouder luidde: 'Een heleboel mooie dingen gebeuren *bijna*. [...] Durf de methodes wat meer los te laten.' Zo ontstaat meer ruimte om spontane leermomenten te benutten en te creëren.

- Het is duidelijk dat er een ontwikkeling gaande is bij Pendula: nieuwe methodes voor rekenen en wereldoriëntatie met meer mogelijkheden voor differentiëren naar niveau en leerstijl en voor coöperatieve werkvormen. Jaargroepdoorbrekend werken in de bovenbouw. Steeds meer oog vanuit de leerkrachten voor de vaardigheidsgroei van kinderen. Een groeiende behoefte bij het team om hoogbegaafdheid te signaleren en hier een adequaat aanbod op te kunnen bieden. En de ervaring bij de leerkrachten dat ze tegen de grenzen van de gehanteerde taalmethode aanlopen. Dit was ook zichtbaar tijdens de observatie, toen een leerkracht bij een taalles constateerde dat een bepaalde leerling qua niveau eigenlijk niet in deze groep thuishoorde.

Bij Pendula is een voorzichtige tendens dat men het methodisch werken aan het oprekken is, vanuit een groeiende aandacht voor de individuele verschillen tussen kinderen in leerbehoeften. Het plan bestaat om werkgroepjes te vormen op technisch lezen en op hoogbegaafdheid. De wens om een passend aanbod te bieden voor hoogbegaafden 'dwingt' leerkrachten om ook buiten de kaders van de methodes te denken, omdat deze leerlingen zowel op niveau als leerstijl vaak zeer afwijken van de groep. Deze ervaring kan vervolgens ook worden toegepast voor de andere leerlingen, inclusief de leerlingen die nu uitvallen aan de onderkant.

- De ervaringen die nu worden opgedaan met jaargroepdoorbrekend werken zou men met een werkgroepje kunnen inventariseren, om de positieve ervaringen door te trekken naar de werkwijze in de

andere bouwen. Zelf noemde het team de overgang van groep 1-2 naar groep 3 als een bespreekpunt; een aanpak kan zijn dat juist tussen groep 1-2 en 3 op sommige momenten jaargroepdoorbrekend wordt gewerkt.

- Op Pendula wordt momenteel intensief ingezet op zorg, met een wekelijks intern overleg tussen ib'er, consulent en directeur over kinderen die extra zorg behoeven, op verzoek van de leerkrachten en in nauwe samenwerking met ouders. De zorg op Pendula heeft hierdoor een *boost* gekregen.

Indien de school een verdere ontwikkeling wenst in de richting van smalle ondersteuningsschool, is een accentverschuiving nodig van intensieve aandacht voor een beperkt aantal 'zorgleerlingen' naar het creëren van een meer gedifferentieerd aanbod op de groepen. Dit is een aanbod waarin ook de hoogbegaafde en de zwakker begaafde leerlingen een vanzelfsprekende plaats hebben binnen het groepsaanbod en werken op basis van hun eigen vaardigheidsgroei.

- Daarbij is een belangrijk aspect dat kinderen zelf sturing hebben over hun onderwijsproces. Het introduceren van kindgesprekken, van weektaken voor leerlingen en zelfevaluatie door leerlingen zijn daarin belangrijke ingrediënten. Dit gebeurt nu bij Pendula nog niet structureel, maar het is wel een richting die men tijdens het interview als wenselijk benoemde.

- Tijdens het interview werd benoemd, ook door de aanwezige ouder, dat er sprake is van aanzienlijke verschillen tussen leerkrachten in de mate waarin zij in staat zijn om te differentiëren naar de onderwijsbehoeften van leerlingen. Op het punt van pedagogische aanpak is men er in de afgelopen periode in geslaagd om de werkwijze meer uniform te maken aan de hand van PBS. Ook de onderwerpen van gedifferentieerd en coöperatief werken en het betrekken van kinderen lenen zich ervoor om via een gezamenlijk intensief proces te komen tot een teamaanpak.

3. Over de beschikbaarheid van extra voorzieningen.

Extra voorzieningen zijn: extra 'handen' in de klas (of klassenverkleining), extra onderwijsmaterialen, extra mogelijkheden in de ruimtelijke omgeving, specialistische expertise, en samenwerking met instanties buiten het onderwijs.

Toelichting op de profilering:

Op bijna alle groepen worden extra handen ingezet (onderwijsassistenten, LIO's, stagiaires) voor 16 uur of meer. Zij bieden vooral begeleiding bij kleine groepjes. De ib'er en de consulent Plein013 richten zich buiten de groepen op kinderen met een zorgvraag, zoals een kind dat een probleem heeft met de schrijfmotoriek, een groepje (faal)angstige leerlingen en enkele leerlingen met vermoeden van hoogbegaafdheid. Sociaal-maatschappelijk werk is een dagdeel per week op de school aanwezig. Op de kleutergroepen zijn net materialen voor kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong gearriveerd. De kleutergroepen maken tevens gebruik van de gang als speelruimte en van een extra lokaal, bij de middenbouw is ook een extra lokaal beschikbaar om bijvoorbeeld een circuit te doen met kleine groepjes, zoals tijdens de observatie gebeurde.

Als verdere ontwikkeling op dit domein wenselijk is:

- Mocht Pendula de wens hebben om zich verder te ontwikkelen richting ondersteuningsschool, dan zijn de aanwezigheid van de extra handen die nu al beschikbaar zijn op de groepen een mooie randvoorwaarde, evenals de aanwezigheid van extra lokalen en de gang om naar uit te wijken. De extra krachten op de groepen worden nu voornamelijk ingezet om in kleine groepjes aandacht te kunnen besteden aan kinderen die op bepaalde aspecten achterlopen.

- Een logisch gevolg van de ontwikkeling richting ondersteuningsschool is dat leerkrachten meer behoefte krijgen aan materialen en bronnenboeken buiten de reguliere methodes om, om in te kunnen steken op de verschillende leerbehoeften van de kinderen. Ook de introductie van een weektaak voor de leerlingen met zelf geformuleerde leerdoelen hoort bij deze ontwikkeling.

4. Borging van de ondersteuning in de organisatie van de school.

Van stevige borging is sprake wanneer er beleid, leerlingvolgsystemen, procedures en afspraken zijn, die voor alle betrokkenen helder zijn en door alle teamleden worden toegepast. Een heldere, consistent toegepaste taakverdeling is onderdeel van de borging.

Toelichting op de profilering:

Bij Pendula hebben de leerkrachten eigenaarschap bij de extra ondersteuning van leerlingen, daarbij ondersteund door de ib'er en de consulent Plein013. Wekelijks vindt intern zorgoverleg plaats, waarbij de ib'er, de consulent en de directeur zorgleerlingen bespreken die door de leerkrachten zijn ingebracht. Daarnaast vindt er een zeswekelijks extern zorgoverleg plaats. Voor doubleren en versnellen is een bespreking ingevoerd om ouders snel bij het proces te betrekken. Sowieso is het betrekken van ouders bij zorgtrajecten een aspect waar de school de afgelopen jaren sterk op heeft ingezet. Ouders zijn zeer tevreden over de wijze waarop zij bij zorgtrajecten betrokken worden. De volgsystemen die gehanteerd worden zijn de Cito-observatielijsten voor rekenen en taal, Cito LOVS, en VISEON voor de sociaal-emotionele ontwikkeling. De 1-zorg-route wordt gehanteerd. In de onderbouw wordt gewerkt met groepsoverzichten en groepsplannen voor rekenen en taal. In de groepen 3 tot en met 8 wordt gewerkt met groepsplannen voor rekenen, technisch lezen, spelling en deels ook begrijpend lezen.

Als verdere ontwikkeling op dit domein wenselijk is:

- De aanpak op het gebied van zorg staat stevig bij basisschool Pendula, inclusief het betrekken van ouders. Een advies op dit aspect betreft dan ook niet zozeer de borging van de zorg zelf, maar hoe de zorg zich verhoudt tot het overige lesaanbod. Momenteel is er veel aandacht voor een beperkt aantal leerlingen die duidelijk opvallen aan de onderkant of juist aan de bovenkant van de groep. Als de school ervoor kiest om zich te ontwikkelen tot ondersteuningsschool dan verschuift de focus meer naar hoe het onderwijsaanbod op de groep zich verhoudt tot de leerbehoeften van alle leerlingen binnen die groep. In de praktijk geeft deze verschuiving normaalgesproken meer ruimte voor differentiatie bij kinderen die niet onder de categorie 'echte zorg' vallen maar wel afwijkende behoeften hebben, bijvoorbeeld omdat zij meerbegaafd of introvert zijn. Overleg over (zorg)leerlingen vindt dan voornamelijk plaats tussen leerkrachten onderling (per bouw, binnen het team) in aanwezigheid van de ib'er / consulent.

5. Over de intensiteit en omvang van de samenwerking.

Gekeken wordt naar de mate waarin de begeleiding van de leerling binnen het onderwijs wordt afgestemd met die van de verschillende partners buiten het onderwijs.

Toelichting op de profilering:

Contact met scholen in het voedingsgebied heeft voornamelijk plaatsgevonden in verband met het overstappen van leerlingen van de ene school naar de andere. Samenwerking binnen Plein013-verband is er op verschillende punten: overleg tussen directeuren, overleg tussen ib'ers, deelname aan studiedagen en de aanwezigheid van de consulent. Er wordt gebruik gemaakt van de Taalklas, Intermezzo en het Steunpunt Hoogbegaafden.

Basisschool Pendula valt onder de Stichting Katholiek Onderwijs Tilburg Zuid-Oost. Binnen dit bestuur werken de directeuren en de ib'ers samen, is er een aanbod aan studie-dagen en zijn er werkgroepen. De samenwerking binnen ikc-verband is intensief. Zeswekelijks vindt er ikc-overleg plaats tussen school en kinderopvang. Er wordt afgestemd op warme overdracht, ruimtegebruik, thematische samenwerking, gezamenlijke activiteiten en de doorstroom. Er wordt tevens een gezamenlijke pedagogische visie ontwikkeld. Het contact met andere voorschoolse voorzieningen is incidenteel. De overdracht van kindgegevens vanuit deze voorzieningen zit nu in de pilotfase.

De leerlingen uit groep 8 worden warm overgedragen aan het vo. Daarbij wordt ook het Digitale Overdracht Dossier aan het vo overhandigd.

Indien leerlingen overstappen naar het so wordt gebruik gemaakt van een Onderzoeks- en Overdrachtsinstrument. Bij een leerling die is overgestapt is er vanuit Pendula gebeld om te horen hoe het gaat. Momenteel wordt een kind dat is overgestapt gemonitord, vanuit de vraag of het kind kan worden teruggeplaatst naar de school.

Als verdere ontwikkeling op dit domein wenselijk is:

- Indien Pendula de behoefte heeft om zich richting ondersteuningsschool te ontwikkelen, dan kan het inspirerend werken om binnen Plein013-verband op werkbezoek te gaan bij een school die dit al gerealiseerd heeft. Hoe meer de te bezoeken school lijkt op Pendula met betrekking tot de leerlingenpopulatie en het beschikbare schoolgebouw, hoe sneller duidelijker wordt wat de eventuele vervolgstappen zijn in zo'n traject.

Samenvatting opvattingen en ambities van het team gericht op het omgaan met leerlingen die een speciale ondersteuningsbehoefte hebben:

De wijze waarop teamleden aankijken tegen de keuze voor meer handen op de groep of een kleinere groep verschilt onderling. Enerzijds zijn er leerkrachten die de voorkeur geven aan een kleinere groep, om meer zicht op de kinderen te houden. In de onderbouw stromen de groepen vol tot zo'n 30 leerlingen, en een extra paar handen is dan welkom om de kring te kunnen splitsen en de instromers extra aandacht te kunnen geven. Tegelijkertijd benadrukken de onderbouwleerkrachten dat zij juist in de onderbouw ook veel gebruik maken van de ruimte, om speelhoeken te creëren. Voor de leerkrachten van de combinatiegroepen in de bovenbouw maakt het naar eigen zeggen niet zoveel verschil of ze 23 of 27 leerlingen in de groep hebben. En bij een hele kleine groep kan ook juist weer het nadeel zijn dat je alles ziet wat de kinderen doen.

De teamleden juichen diversiteit in de groepen toe als een middel om kinderen te laten leren van elkaar. Zo werkt dat in de onderbouwgroepen, waar de jongsten leren van de oudsten. In de bovenbouw worden nu met rekenen de groepen 6 t/m 8 met elkaar gecombineerd, waarbij veel in tweetallen wordt gewerkt. Ook bij wereldoriëntatie wordt gewerkt met coöperatieve opdrachten. In de middenbouw werken coöperatieve opdrachten bij rekenen eveneens goed. De taalmethode voor groep 3 t/m 8 leent zich minder goed voor deze vorm van werken; daar zijn de aanwezige teamleden het over eens. Bij de taalmethode lopen teamleden soms tegen grenzen aan; moeten leerkrachten zelf veel erbij zoeken om te kunnen differentiëren. Of ze proberen zoveel mogelijk 1 op 1 extra aandacht te geven aan kinderen die achterlopen. Waarbij de valkuil dan is dat de kinderen die rustig vooruit werken relatief weinig aandacht krijgen. Bij het rekenen geeft de methode meer handvatten om te differentiëren, waardoor de kinderen ook niet ervaren dat ze 'achterlopen'.

De casus wordt besproken van een kind in groep 1-2 dat moeilijk tot leren komt. Bij dit kind is het de vraag of hij straks groep 3 aan kan of beter af is in het speciaal onderwijs. Want voor een kind dat 'onder de onderkant' zit qua niveau wordt het hier lastig. De school heeft ook enkele malen te maken gehad met zij-instromers met gedragsproblemen. De directeur geeft aan dat de school hierover nu uitgebreid communiceert met de sturende school, wat er in enkele gevallen toe heeft geleid dat het kind op die school is gebleven. De teamleden zijn het erover eens dat zeker bij gedragsproblemen een goede samenwerking met ouders cruciaal is. Teamleden ondersteunen elkaar daarin ook, bijvoorbeeld door een oogje in het zeil te houden als de gemoederen hoog oplopen bij een gesprek tussen een collega en een ouder.

De teamleden merken wel degelijk de invloed van Passend Onderwijs. Binnen het team is groeiende aandacht voor meerbegaafde kinderen en kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong. Zo is er een kleuter die al heel ver is met lezen, en nu wordt gezamenlijk nagedacht of dit kind de overstap naar groep 3 kan maken. De invoering van Passend Onderwijs merken de teamleden ook aan de beschikking over externe expertise van de consultants en bijvoorbeeld de ondersteuning via het Steunpunt Hoogbegaafdheid.

Er wordt geconstateerd dat de wijze waarop wordt gedifferentieerd nu nog sterk verschilt tussen de groepen 1-2 en de overige groepen. Een stagiaire gaat dit nader onderzoeken in het kader van haar afstuderen; het zou mooi zijn als deze werkwijzen meer naar elkaar toegroeien.

Bijlage: Opbrengsten interview

Domein 1: de diversiteit van de leerlingenpopulatie:

De leerlingen op de school verschillen in hun achtergrond v.w.b.:

- *opleidingsniveau van de ouders, sociaaleconomische achtergrond:*

☐	weinig, het opleidingsniveau en de sociaaleconomische achtergrond is over het algemeen
	☐ laag
	☐ gemiddeld
	☐ hoog
☐	matig
☒	sterk

Er is sprake van een flinke diversiteit in opleidingsniveau van ouders. Wel is er sprake van een lichte kentering: toename van het aandeel hoog opgeleide ouders in de onderbouw.

- *thuis taal:*

☒	weinig
☐	matig
☐	sterk

Per groep zijn er zo'n 2 à 3 kinderen met een anderstalige achtergrond.

- *culturele achtergrond*

☒	weinig
☐	matig
☐	sterk

toelichting

De leerlingen op de school verschillen v.w.b.:

- *niveau van leren*

☐	weinig
☒	matig
☐	sterk

In elke groep is gemiddeld 1 kind bij wie vervolgonderzoek plaatsvindt vanwege afwijkende leerprestaties.

- *leerstijlen*

☐	weinig
☐	matig
☐	sterk

Op dit punt is sprake van grote verschillen, zoals kinderen die leren door te visualiseren of te doen.

Hoeveel leerlingen hebben

- *speciale behoeften in het verwerken van informatie*

☒	weinig (minder dan 20 %)
☐	een matig aantal (20 tot 40 %)
☐	veel (meer dan 40%)

toelichting

- *speciale behoeften in het gedrag, in de omgang (begrenzing van het gedrag, stimulering tot activiteit, begrip van de sociale omgang)*

☒	weinig (minder dan 20 %)
☐	een matig aantal (20 tot 40 %)
☐	veel (meer dan 40 %)

toelichting

Domein 2: de ruimte die de manier van lesgeven biedt voor speciale ondersteuningsbehoeften,

Tijdens het interview is gevraagd de manier van lesgeven te plaatsen op een aantal dimensies.

Karakteriseer het onderwijs op de school op de onderstaande dimensies. Een '1' betekent sterk in de richting van de eerste pool en een '4' sterk in de richting van het tweede uiterste.

	1	2	3	4	
overdragen van kennis	☐	☒	☐	☐	zelf ontdekken
kennis verwerven	☐	☒	☐	☐	werken met kennis
klassikaal leren	☒	☐	☐	☐	individueel en groepjes-leren
sturing van het leren door de leerkracht	☐	☒	☐	☐	leerlingen sturen eigen leren
alle leerlingen op basisniveau brengen	☐	☒	☒	☐	het maximale uit elke leerling halen
leerstof bepaalt leerweg	☐	☒	☐	☐	beginsituatie leerling bepaalt leerweg
nadruk op gestructureerde opdrachten	☐	☒	☐	☐	nadruk op vrije opdrachten
gelijke normering prestaties	☒	☒	☐	☐	beoordeling t.o.v. eerdere eigen prestaties
beoordeling door leerkracht	☒	☐	☐	☐	zelfbeoordeling door leerling
evaluatie onderwijs door leerkracht	☒	☒	☐	☐	evaluatie samen met leerlingen

De Pendula heeft zowel voor rekenen als voor wereldoriëntatie een andere methode in gebruik genomen. De methode Rekenkracht (in plaats van Pluspunt) is een meer kindgerichte methode die vanaf groep 3 wordt ingezet en waarin het handelend rekenen centraal staat. In de methode zijn vormen van coöperatief werken opgenomen. De nieuwe methode voor Wereldoriëntatie is vorig jaar in de groepen 3 en 4 in gebruik genomen en dit jaar ook in groep 5 tot en met 8. Bij deze methode wordt ook het Digibord in gezet en is meer ruimte voor discussie.

Voor de bovenbouw is een verandering dat nu om logistieke redenen combinatiegroepen 6-7-8 zijn gevormd. Twee leerkrachten, een stagiaire en een onderwijsassistent sturen deze combinatiegroepen aan. De leerkrachten ervaren het groepsdoorbekend werken als hard aanpotten maar kinderen reageren hier over het algemeen enthousiast op en tonen zich meer betrokken.

Het plan is om ook voor technisch lezen een andere methode te gaan zoeken.

In de groepen 3 tot en met 8 wordt gewerkt met groepsplannen voor rekenen, technisch lezen, spelling en deels ook begrijpend lezen. In de onderbouw wordt gewerkt met groepsoverzichten en groepsplannen voor rekenen en taal.

Er is een groot verschil tussen de werkwijze in groep 1-2, waar kinderen bij werkmomenten zelf kiezen wat ze gaan doen en met wie, en de grotendeels klassikale aanpak in groep 3. Dit is een punt waar momenteel op schoolniveau over nagedacht wordt: over de koppeling van groep 2 naar groep 3. Nu is het contrast tussen de vrijheid in groep 1-2 en het opeens 'op een stoeltje moeten zitten' in groep 3 nog erg groot voor kinderen.

De geïnterviewde ouder heeft grote verschillen ervaren tussen leerkrachten onderling in de mate waarin zij vasthouden aan de methodes en differentiëren naar individuele verschillen tussen kinderen. Wel heeft zij altijd duidelijke zorg en betrokkenheid ervaren vanuit de professionals bij haar kinderen: "Het was belangrijk voor mij als ouder dat mijn kind gezien werd." Haar advies naar de school is: "Een heleboel mooie dingen gebeuren bijna." Zo heeft een leerkracht met de kinderen zaadjes van de AH in potjes geplant. Maar er was geen tijd om

de kinderen zelf de plantjes te laten water te geven, of de plantjes te meten enz. Haar pleidooi is om de methodes wat meer los te durven laten en meer gebruik te maken van andere leermogelijkheden en -momenten, zoals de aanwezigheid van een grote moestuin op 100 meter afstand van de school.

Leerkrachten bij De Pendula kijken steeds meer naar vaardigheidsgroei. Dat roept ook vragen op over hoe het rapport moet worden vormgegeven. Sommige leerkrachten schrijven op basis van de leerlijn een beoordeling in het rapport naast een cijfermatige beoordeling.

De aanwezige ouder wijst erop dat de nadruk op toetsen voor sommige kinderen moeilijk is en tot faalangstig gedrag kan leiden.

Op teamniveau is de toename van het aantal hoogbegaafde kinderen een punt van bespreking. Men is geïnteresseerd in de mogelijkheden om deze kinderen adequaat te signaleren, inclusief de kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong. De school maakt daarbij gebruik van de expertise van Plein013.

Vier keer per jaar vindt het project Cultuur met Kwaliteit plaats, waarbij bijvoorbeeld een koppeling wordt gemaakt met de Kinderboekenweek.

Vorig jaar is de school begonnen met PBS. Dit heeft nu uitgemondd in een schoollied en de 'Pendula parasol' als een visuele kapstok voor hoe men in school met elkaar wil omgaan. Een goede sfeer is een belangrijk speerpunt binnen de school.

Hoe wordt binnen de school met speciale onderwijsbehoeften omgegaan?

Reactie op speciale onderwijsbehoeften

- ☐ vooral met individuele aandacht, buiten de groep
- ☐ vooral met individuele aandacht, in dezelfde ruimte, maar apart van de groep
- ☒ vooral met groepsaandacht in homogene subgroepen
- ☐ vooral met individuele aandacht geïntegreerd in de groepsaanpak

De onderwijsassistenten bieden regelmatig begeleiding bij kleine groepjes, bijvoorbeeld in groep 4 bij het verwerken van lees- en rekenopdrachten, of bij faalangstige kinderen (groepsdoorbrekend).

Differentieert de onderwijsaanpak van de school voor verschillen op leerstijlen van leerlingen (reproductiegericht, ervaringsgericht, betekenisgericht, oplossingsgericht)?

- ☐ ja, dat is geïntegreerd in de onderwijsaanpak van de school
- ☒ incidenteel, als een leerling opvalt op leerstijl – of incidenteel, door enkele leerkrachten
- ☐ nee, niet of nauwelijks

Dit gebeurt incidenteel, zo is er voor een hoogbegaafde leerling een individuele aanpak ontwikkeld om ervarend te kunnen leren.

Hoe zijn groepen/klassen ingedeeld (welke leerjaren worden gemengd, wat is de omvang van de groepen en de bezetting met leerkrachten)?

- 4 groepen 1-2 van gemiddeld 24 - 26 leerlingen, met 30 als streefcijfer voor einde schooljaar maar dit kan in de praktijk meer worden want de school is groeiende
- 2 groepen 3: 19 - 21 leerlingen
- groep 4: 28 leerlingen
- groep 5: 24 leerlingen
- groep 6-7: 32 leerlingen
- groep 8: 33 leerlingen

De Pendula had vorig jaar een grote groep 3 (34) leerlingen, en heeft nu 2 kleine groepen 3 gevormd. De groepen 6-7 en 8 worden veel gecombineerd.

Karakterisering van het onderwijs op de school.

Hoe groot is naar uw inschatting:

het percentage leerkrachten dat in de kerndoelen en leerlijnen (minimaal van het eigen leerjaar) beheerst (parate kennis): **50%**

Zeker bij rekenen is dat het geval, bij de meeste leerkrachten ook bij de andere basisvakken.

het percentage leerkrachten dat in staat is didactisch maatwerk te leveren voor leerlingen: **70%**

het percentage leerkrachten dat in staat is pedagogisch maatwerk te leveren voor leerlingen: **50%**

Op dit vlak was sprake van grote verschillen tussen leerkrachten onderling - daarom is een gezamenlijke pedagogische aanpak in het afgelopen jaar een belangrijk gespreksonderwerp geweest (PBS, traject Pendula parasol).

het percentage leerkrachten dat initiatief neemt tot dialoog met de leerling om het lesaanbod af te stemmen met de ondersteuningsbehoefte van de leerling: **30%**

Er zijn leerkrachten die dat al doen. Dit aspect is een prioriteit van de ib'er.

de mate waarin de begeleiding een individuele aanpak is dan wel een teamaanpak

- ☐ vooral individuele aanpak van leerkrachten
- ☐ aanpak gedeeld door enkele leerkrachten
- ☒ teamaanpak

Er is sprake van een gezamenlijke aanpak door de leerkracht, de ib'er, de ouder en eventueel een externe expert. Vorig jaar is op De Pendula een ondersteuningsteam opgesteld, met daarin de directeur, de ib'er en de consulent. Elke woensdag heeft het team overleg. Via de leerkrachten worden leerlingen ingebracht en wordt gekeken welke acties nodig zijn. De zorg heeft hierdoor een boost gekregen.

de mate waarin (ouders en) leerling betrokken worden bij de manier van lesgeven

- ☐ niet of nauwelijks
- ☒ soms
- ☐ vaak

Ouders worden ingezet op de spelletjesochtenden bij groep 1-2. De geïnterviewde ouder heeft wel eens lesgegeven op school over haar vak. De ouderbetrokkenheid is goed in de zin van luizen pluizen en helpen versieren. Maar er is ruimte om ouders meer te betrekken. Zo zijn er veel ouders die zelf in het onderwijs werkzaam zijn, bijvoorbeeld als vakdocent muziek - ouders vinden het leuk om daar op te worden aangesproken.

Teamexpertise

*Op welke onderwerpen is er sprake van teamexpertise (expertise die gedeeld wordt door **alle** leden van het team, en die door **alle** leden van het team in samenwerking in praktijk gebracht wordt)? Voorbeelden zijn teamexpertise op bepaalde didactische of gedragsmatige aanpakken, of teamexpertise in het betrekken van ouders en leerlingen bij de bepaling van de ondersteuningsbehoeften van de leerlingen.*

Vorig jaar heeft het team het PBS-traject doorlopen en is een stuurgroep gevormd die hier een vervolg aan heeft gegeven. Daaruit is de Pendula-parasol voortgekomen, met schoolbrede afspraken over de gewenste omgang en sfeer.

Er zijn plannen om werkgroepen te vormen op Technisch lezen en op Hoogbegaafdheid.

Alle leerkrachten zijn geschoold in het geven van cultuuronderwijs, in het kader van het vierjaarlijkse project Cultuur met Kwaliteit.

Domein 3: de beschikbaarheid van extra voorzieningen

op de leslocatie:

- Extra begeleiding

Te gebruiken afkortingen voor functionarissen:

(Lkr. = leerkracht, Vlkkr. = vakleerkracht, OA = onderwijsassistent, RT = remedial teacher, AB = ambulant begeleider, OU = ouder/verzorger, LIO = leerkracht in opleiding, ST = stagiaire)

Groep	Functionaris(sen)	Aantal uren per week	Aantal betrokken lln.
4	OA	20	35
6/7/8	OA	20	65
6/7/8	LIO	16	65
1/2b	LIO	16	23
1/2a	ST	16	24
1/2d	ST	24	26
3b	ST	16	19
5	ST	16	25

- **buiten** de klassen/groepen: *welke functies voor welke aantallen uur p.w. beschikbaar?*

De consultant Plein013 biedt geen extra handen op de groep maar is ondersteunend aan de ib'er. Zo richten zij zich momenteel op een probleem met de schrijfmotoriek, op enkele (faal)angstige leerlingen en op een vermoeden van hoogbegaafdheid.

Vanuit het steunpunt Hoogbegaafdheid zijn begeleidingsmomenten aangevraagd voor 2 leerlingen.

Sociaal Maatschappelijk Werk is een dagdeel per week op de school aanwezig.

Met de GGD-verpleegkundige, die in hetzelfde pand huist, is regelmatig contact.

- *Speciale onderwijs/werkmaterialen voor leerlingen met speciale ondersteuningsbehoeften beschikbaar binnen de school:*

☐ anders, nl PBS/ positief pedagogisch klimaat. Gebruik maken van koptelefoons, tangels, in de kleutergroep zijn net materialen voor kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong gearriveerd.

Anders: i.v.m. CF is voor een leerling de omgeving in de klas aangepast, denk aan alert zijn op het niet aanwezig zijn van stilstaand water i.v.m. bacterie vorming, sondevoeding door verpleegkundige.

Ruimtelijke voorzieningen, in en rond de school

De school is rolstoeltoegankelijk.

aparte extra ruimtes voor didactische begeleiding

Bij de kleuters is een extra lokaal beschikbaar, bij de middenbouw is een extra lokaal dat als tussenruimte voor twee groepen fungeert.

aparte extra ruimtes voor bewegingsbehoeften

Er is een bewegingszaal voor de kleuters en een gymzaal.

aparte extra ruimtes voor verzorging / rust

opsomming

buitenruimten

Er is een schoolplein en ook het gemeenteparksoen wordt gebruikt. Met de kleuters wordt ook aan de voorkant van de naastgelegen villa van de kinderopvang gespeeld.

- Specialistische expertise op hbo/wo-niveau

<i>binnen de school zelf beschikbaar</i>	<i>buiten de school snel toegankelijk</i>	
	x	visuele beperkingen
	x	auditieve beperkingen
	x	spraak/taal belemmeringen
	x	cognitieve beperkingen
	x	motorische beperkingen
	x	beperkingen door langdurige ziekte
	x	Autisme Spectrum Stoornissen (ASS)
	x	ADHD
	x	dyslexie
	x	overige psychiatrische aandoeningen
	x	gedragsproblemen
x		onderwijsachterstanden andere culturen
		anders, nl. ....

toelichting

- Samenwerking met instanties buiten het onderwijs.

	<i>nooit</i>	<i>soms</i>	<i>regelmatig</i>	<i>vaak</i>
SMW				x
Bureau Jeugdzorg		x		
GGD			x	
GGZ		x		
MEE	x			
(Kinder)ziekenhuis		x		
Revalidatiekliniek	x			
Justitiële inrichting	x			
Gemeente, leerplicht				
Politie				

Organisaties binnen het onderwijs die nog genoemd worden als instanties waarmee De Pendula contact heeft zijn: Insula (Rekenkracht), Kracht van speciaal (PBS), Cist (CMK) en Talent in beeld (Intermezzo en begeleiding)

Domein 4: de borging van de extra ondersteuning in de organisatie van de school

- *het 'eigenaarschap' van de extra ondersteuning: wie is verantwoordelijk voor een goed verloop van het onderwijsleerproces van de leerling met speciale ondersteuningsbehoeften?*

De leerkracht is eigenaar - de ib'er en consulent Plein013 ondersteunen.

- *de plaats van de extra ondersteuning binnen het beleid van de school*

Deze zit verweven in de zorgstructuur. Wekelijks is er intern zorgoverleg. Daarnaast vindt er zes-wekelijks een extern zorgoverleg plaats. Vorig jaar is een bespreking voor doubleren en versnellen ingevoerd, om ouders snel hierbij te betrekken.

- *volgsystemen voor de didactische voortgang, en voor de sociaal-emotionele voortgang*

Op Pendula wordt gebruik gemaakt van Cito LOVS, van VISEON voor de sociaal-emotionele ontwikkeling, van de Cito-observatielijsten voor rekenen en taal voor kleuters.

- *planmatige aanpak van de extra ondersteuning: signalering, besprekingen, evaluaties, overdrachten e.d. (bijvoorbeeld a.d.h.v. de één-zorgroute)*

De 1-zorgroute wordt gehanteerd.

- *aanwezigheid van protocollen (dyslexie, dyscalculie, medische begeleiding zoals bijv. bij suikerziekte, pesten)*

De school werkt met een dyslexieprotocol en met een protocol voor medische handelingen. Er is nog geen dyscalculieprotocol maar bij leerlingen met rekenproblemen wordt wel gekeken wat deze leerling nodig heeft om tot rekenen te komen.

- *wat is de rol van de ouders en de mate van betrokkenheid bij:*

- *het vaststellen van de onderwijsbehoefte van de leerling*
- *het bepalen van de onderwijsbegeleiding voor de leerling*
- *het uitvoeren van de onderwijsbegeleiding voor de leerling*
- *het evalueren van de onderwijsbegeleiding voor de leerling*

Ouders zijn zeer tevreden over de wijze waarop zij betrokken worden bij zorgtrajecten. Die rol is sterk gegroeid in de afgelopen jaren.

Domein 5: de intensiteit en omvang van de samenwerking met anderen in het onderwijs

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de andere scholen waarmee de school haar voedingsgebied deelt? Kent de school de andere scholen, bijvoorbeeld hoe de andere scholen omgaan met extra ondersteuning en hoe zij omgaan met verschillen?*

In het voedingsgebied zijn nog drie andere scholen gevestigd. Contact heeft plaatsgevonden in verband met het overstappen van leerlingen van de ene naar de andere school. Het is nu verschillende keren voorgekomen dat een leerling werd aangemeld om over te stappen en dat in contact met de vorige school is besloten dat het kind toch beter op die school zou kunnen blijven. Pendula is trots op deze samenwerking en dit resultaat.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de overige reguliere basisscholen binnen Plein013?*

Contact tussen schooldirecteuren, tussen ib'ers, aanbod van studiedagen.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de andere scholen binnen het eigen schoolbestuur?*

Pendula valt onder de Stichting Katholiek Onderwijs Tilburg Zuid-Oost. Binnen dit bestuur werken de directeuren en de ib'ers samen. Er is een studie-aanbod op onderwerpen als rekenen en mindfulness en er zijn werkgroepen 21st century skills en COPO.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de centrale diensten van Plein013?*

Gebruikmaking van Taalklas, Intermezzo, Playing for succes en de consultants Plein013.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de voor- en vroegschoolse instellingen, en met het voortgezet onderwijs?*

Zeswekelijks vindt er ikc-overleg plaats tussen school en kinderopvang. Er wordt afgestemd op warme overdracht, ruimtegebruik, thematische samenwerking, gezamenlijke activiteiten en de doorstroom. Er wordt tevens een gezamenlijke pedagogische visie ontwikkeld. Het contact met andere voorschoolse voorzieningen is incidenteel. De overdracht van kindgegevens vanuit deze voorzieningen zit nu in de pilotfase.

De leerlingen uit groep 8 worden warm overgedragen aan het vo. Daarbij wordt ook het Digitale Overdracht Dossier aan het vo overhandigd.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de scholen voor sbo en so?*

Indien leerlingen overstappen naar het so wordt gebruik gemaakt van een Onderzoeks- en Overdrachtsinstrument. Bij een leerling die is overgestapt is er vanuit Pendula gebeld om te horen hoe het gaat. Momenteel wordt een kind dat is overgestapt gemonitord, vanuit de vraag of het kind kan worden teruggeplaatst naar de school.